

**LATVIJAS UNIVERSITĀTES
74. ZINĀTNISKĀ KONFERENCE**

**Sekcijas
“Darba resursi un sociālā politika”
Ekonomikas un vadības fakultātē
11. februāris, 2016**

Referātu tēzes

Saturs

	lpp.
Ludmila Fadejeva, Oļegs Krasnopjorovs Jauniešu nodarbinātība Latvijā: darbaspēka apsekojuma mikrodatu liecības	3
Ludmila Fadejeva, Oļegs Krasnopjorovs Latvijas darba tirgus pārmaiņas 2008. – 2013. gadā: uzņēmumu aptaujas rezultāti	4
Mihails Hazans Iedzīvotāju vecumā 50+ līdzdalība darba tirgū: dzinējspēki un šķēršļi	5
Inese Kalvāne Publisko nodarbinātības dienestu spēja ietekmēt darba meklēšanas rezultātus – teorija, metodes un novērtēšana	6
Marija Krūmiņa Agrīnās stadijas uzņēmējdarbība Latvijā, to ietekmējošie faktori un biznesa cikls	7
Anna Pļuta Darbaspēka piedāvājuma analīzes teorētiskais un empīriskais ietvars	8
Kārlis Vilerts Algu un nodarbinātību ietekmējošie faktori Latvijā: Hekmana modeļa rezultāti	9

**JAUNIEŠU NODARBINĀTĪBA LATVIJĀ:
DARBASPĒKA APSEKOJUMA MIKRO DATU LIECĪBAS**

**YOUTH EMPLOYMENT IN LATVIA:
EVIDENCE FROM LABOUR FORCE SURVEY MICRO DATA**

Ludmila Fadejeva

Latvijas Banka

E-pasta adrese: Ludmila.Fadejeva@bank.lv

Oļegs Krasnopjorovs

Latvijas Banka

E-pasta adrese: Olegs.Krasnopjorovs@bank.lv

Augsts jauniešu bezdarbs, kā arī augsts jauniešu īpatsvars, kas nemācās un nestrādā, ir aktuālas problēmas Eiropas Savienības mērogā. Neveiksmei darba dzīves sākumā (ekonomikas cikliskās lejupslīdes dēļ) mēdz būt paliekoša ietekme uz turpmākām darba gaitām, kas varētu kavēt ekonomikas attīstību un darba ražīguma kāpuma ilgtermiņā. Nodarbinātības valsts aģentūra arvien vairāk paplašina programmu klāstu, kuru mērķis ir veicināt nodarbinātību un kvalifikāciju celšanu tieši jauniešiem, tajā skaitā "Jauniešu Garantija", darbnīcas jauniešiem, subsidētās darbvietas, karjeras konsultācijas, atbalsts reģionālai mobilitātei u.c.

Pētījuma mērķis ir novērtēt faktoros, kas ietekmē jauniešu ekonomisko aktivitāti, tieksmi mācīties, nodarbinātību un bezdarbu. Tiks arī parādīts kā šo faktoru nozīmīgums mainījās ekonomiskās krīzes laikā un pēckrīzes periodā. Pētījums izmanto Centrālās Statistikas pārvaldes Darbaspēka apsekojuma mikrodatus un pielieto ekonometriskās metodes. **Pētījuma rezultāti var tikt izmantoti nodarbinātības un izglītības politikas izstrādē.**

Vienlaicīgi ar līmeņu (*stock*) analīzi, pētījumā tiks analizētas arī plūsmas (*flows*) no ekonomiskās aktivitātes uz neaktivitāti un no nodarbinātības uz bezdarbu un pretēji. Jauniešu tieksme mainīt savu ekonomiskās aktivitātes statusu tiks salīdzināta ar citu vecumgrupu attiecīgiem rādītājiem. Pētījuma ietvaros arī tiks noskaidrots kādās tautsaimniecības nozarēs, profesijās, uzņēmumu kategorijās un amatos jaunieši tiek nodarbināti, kā arī to cik bieži jaunieši savieno darbu ar formālu un neformālu izglītību.

Jauniešu ekonomiskās aktivitātes ietekmējošie faktori var būt sadalīti trijās grupās. Pirmkārt, tie ir paša jaunieša īpašības – izglītības līmenis un joma, iepriekšējā darba pieredze. Otrkārt, tie ir ģimenes/vecāku mainīgie - ekonomiskā aktivitāte, alga, izglītība un vecums. Treškārt, tie ir sociālekonomiskie rādītāji, kas ir kopīgi noteiktai dzīvesvietas urbanizācijas pakāpei un NUTS-3 reģionam.

Atslēgvārdi: *jauniešu bezdarbs, jauniešu nodarbinātība, jauniešu ekonomiskā aktivitāte*

**DARBA TIRGUS REGULĒŠANA LATVIJĀ 2008.-2013. G.:
UZŅĒMUMA LĪMEŅA PIERĀDĪJUMI**

**LABOUR MARKET ADJUSTMENT DURING 2008–2013 IN LATVIA:
FIRM LEVEL EVIDENCE**

Ludmila Fadejeva

Latvijas Banka

E-pasta adrese: Ludmila.Fadejeva@bank.lv

Oļegs Krasnopjorovs

Latvijas Banka

E-pasta adrese: Olegs.Krasnopjorovs@bank.lv

Latvia kept an exchange rate peg during the recent boom-bust cycle. While returning to robust economic growth on the back of restoring competitiveness through an internal adjustment strategy, the adjustment channels are far from clear. Macroeconomic data reveal that the unit labour cost adjustment was based on a spectacular labour productivity growth, while the average wage in the private sector remained broadly flat, raising concerns about downward rigidity of wages. Yet the macroeconomic picture may suffer from structural changes, particularly from labour hoarding of high-skilled employees which may bias up the statistics of both average wage and productivity. Therefore, using micro-level data in research is crucial for understanding the wage, price and employment adjustment channels of firms over the cycle.

This paper presents the results of the firm level survey uncovering labour cost adjustment strategies of firms during the crisis (2008–2009) and the post-crisis (2010–2013) period in Latvia with the aim to explore wage, employment, and price adjustment channels for different firm categories during crisis and post-crisis periods. The survey was developed within the Wage Dynamics Network (WDN), a research network of 25 central banks in the EU coordinated by the European Central Bank in 2014.

The analysis of labour cost adjustment channels in Latvia shows that during the crisis firms decreased their labour costs mainly by reducing base wage and flexible wage components, lowering the number of employees and, to a lesser extent, reducing working hours per employee. The reduction of base and flexible wages was especially pronounced during 2008–2009. Wage freezes were used extensively in 2010 and 2011. Particularly, we show that both frequency and magnitude of wage changes were crucial for labour cost adjustment in Latvia, unlike what the macroeconomic picture of average wage suggests. Labour force reductions were used by one third of firms during the crisis, with freeze of new hires and reduction of permanent employees being the most popular measures. For the majority of firms, competition has tightened since 2008. Along with higher frequency of labour cost adjustments, it explains higher frequency of producer price changes. Overall, this paper affirms the flexibility of labour market in Latvia.

Atslēgvārdi: *firm survey data, wage adjustment, labour force adjustment, price-setting*

**IEDZĪVOTĀJU VECUMĀ 50+ LĪDZDALĪBA DARBA TIRGŪ:
DZINĒJSPĒKI UN ŠĶĒRSĻI**

**LABOUR FORCE PARTICIPATION AND EMPLOYMENT OF POPULATION
AGED 50+: DRIVERS AND OBSTACLES**

Mihails Hazans

Latvijas Universitāte

E-pasta adrese: mihails.hazans@lu.lv

Prezentēts pētījums tika veikts Pasaules Bankas projekta «Aktīvās novecošanās izaicinājumi ilgākam darba mūžam Latvijā: izaicinājumi un risinājumi» ietvaros. Pētījuma mērķis ir identificēt faktorus, kuri veicina vai kavē gados vecāko (50+) iedzīvotāju motivāciju strādāt un nodarbinātību. Galvenie rezultāti ir nopublicēti projekta atskaitē «*The active aging challenge for longer working lives in Latvia*» un tiek izmantoti aktīvās novecošanās stratēģijas izstrādāšanas procesā.

Izmantojot 2000.-2013g. Darbaspēka apsekojuma mikrodatu, kā arī 2011.-2013.g. EU-SILC apsekojuma mikrodatu, pētījumā veikta statistiskā un ekonometriskā darba tirgus statusa un darba tirgus plūsmu analīze. Analīze veikta atsevišķi vīriešiem un sievietēm, kā arī pirmspensijas un pensijas vecuma iedzīvotājiem, Latvijai kopumā un reģionu griezumā. Identificēta izglītības, tautības un pilsonības, veselības problēmu, ģimenes sastāva, dzīvesbiedra darba tirgus statusa un citu faktoru ietekme uz motivāciju strādāt un nodarbinātību. Sniegtas politikas rekomendācijas.

Atslēgvārdi: *Aktīvā novecošanās, gados vecāko iedzīvotāju nodarbinātība, modeļi ar selektivitātes korekciju*

PUBLISKO NODARBINĀTĪBAS DIENESTU SPĒJA IETEKMĒT DARBA ATRAŠANAS REZULTĀTUS – TEORIJA, METODES UN NOVĒRTĒŠANA

THE IMPACT OF PUBLIC EMPLOYMENT SERVICES TO THE JOB SEARCH – THEORY, METHODS AND EVALUATION

Inese Kalvāne

Latvijas Universitāte

E-pasta adrese: Inese.Kalvane@lu.lv

Publiskie nodarbinātības dienesti (turpmāk – PND) darbojas kā valdību instruments nodarbinātības politikas īstenošanai, bezdarba mazināšanai un konkurētspējas darba tirgū veicināšanai, īstenojot nodarbinātības programmas.

PND galvenais uzdevums ir darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma salāgošana darba tirgus stabilizēšanai un ilgtspējīgai nodarbinātībai.

Strādājošiem darba dzīvē mēdz būt vairākas darbavietas. Pāreja no vienas darba vietas uz citu var mīties arī ar bezdarba periodiem. Darba maiņu skaits ekonomikā atkarīgs no tās cikla.

Darba maiņa notiek ne tikai finansiālu iemeslu dēļ. Tāpēc, lai pieņemtu lēmumu par darba piedāvājuma pieņemšanu, ir nozīmīga ne tikai informācija par algu un darba nosacījumiem un apstākļiem, bet arī – par darba meklētāja profesionālo kompetenci, prasmēm un iemaņām.

Atbilstoši darba meklēšanas teorijai darba meklēšanas iznākums būs atkarīgs no darba meklētāja sagaidāmās algas (reservation wage) lieluma un darba meklēšanas stratēģijas.

PND pakalpojumi iedzīvotājiem sniedz atbalstu darba meklēšanas stratēģijas izveidošanā, īstenošanā, novērtēšanā un pārskatīšanā.

Šī pētījuma mērķis ir novērtēt PND atbalsta darba meklēšanā metožu efektivitātes indikatorus un analizēt darba tirgus ekspertu viedokli par šī PND atbalsta efektivitāti.

Pētījumā izmantotās metodes:

- 1) Teorētisko materiālu izpēte par darba meklēšanas teoriju un modeļiem;
- 2) Latvijas, Igaunijas un Dānijas PND atbalsta darba meklēšanā metožu un to efektivitātes novērtēšanas indikatoru salīdzinošā analīze un novērtējums;
- 3) Sešu Latvijas darba tirgus (trīs nacionālā līmeņa, trīs lokālā līmeņa) ekspertu intervijas par Nodarbinātības valsts aģentūras atbalsta iedzīvotājiem darba meklēšanā efektivitāti.

Pētījuma rezultātā tiks izdarīti secinājumi par PND atbalsta darba meklēšanā novērtēšanas indikatoru saistību ar darba meklēšanas teorijas elementiem un tos ietekmējošiem faktoriem, iegūts Latvijas darba tirgus ekspertu vērtējums Latvijas PND darba efektivitātei, lai turpmākos pētījumos analizētu un sagatavotu priekšlikumus PND darba efektivitātes un spējas ietekmēt darba atrašanu veicināšanai.

Atslēgvārdi: *darba meklēšanas teorija, publiskie nodarbinātības dienesti, darba meklēšanas efektivitātes indikatori*

AGRĪNĀS STADIJAS UZŅĒMĒJDARBĪBA LATVIJĀ, TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI UN BIZNESA CIKLS

DETERMINANTS OF EARLY-STAGE ENTREPRENEURSHIP IN LATVIA AND THE BUSINESS CYCLE

Marija Krūmiņa

Latvijas Universitāte

E-pasta adrese: marija.krumina@gmail.com

Uzņēmējdarbība tiek uzskatīta par svarīgu dzinēj spēku mūsdienu ekonomikas izaugsmei, nodrošinot nodarbinātības veicināšanu, produktivitātes uzlabojumus, jaunāko tehnoloģiju ieviešanu un kopējas iedzīvotāju labklājības celšanos (Schumpeter 1934; Acs un Audretsch 1988; Wennekers un Thurik 1999; Baumol 2002, Acs un Storey 2004).

Valsts agrīnās stadijas uzņēmējdarbības aktivitātes līmenis, kā arī dažādu iedzīvotāju grupu iesaistīšanās uzņēmējdarbībā var dot ieskatu par valsts nākotnes potenciālu un iespējamo attīstību. Apzinoties uzņēmējdarbības ietekmi uz valsts ekonomikas izaugsmi, ir ļoti svarīgi saprast kādi faktori ietekmē indivīda lēmumu iesaistīties uzņēmējdarbībā kā arī noskaidrot vai šo faktoru ietekme mainās laika gaitā.

Pētījuma mērķis ir ekonometriski novērtēt indivīda demogrāfisko un sociālekonomisko pazīmju (izglītības līmenis, vecums, dzimums, darba statuss u.c.), personības pazīmju (uzņēmējdarbības prasmju pašnovērtējums, bailes no biznesa neveiksmes utt.) un citu faktoru ietekmi uz indivīda lēmumu iesaistīties agrīnās stadijas uzņēmējdarbībā. Kā arī noskaidrot kādas ir bijušas izmaiņas faktoru ietekmē dažādos biznesa cikla periodos.

Pētījumā izmantotās metodes: ekonometriskā modelēšana - daudzlīmeņu logit modeļi ar binārajiem atkarīgajiem mainīgajiem.

Pētījuma analītiskajiem aprēķiniem izmantojamais informācijas avots ir ikgadēja Globālā Uzņēmējdarbības Monitoringa (GEM) apsekojuma dati par laika periodu no 2005. līdz 2013. gadam (atkārtotā šķērsriezuma dati).

Pētījuma galvenie rezultāti: Agrīnās stadijas uzņēmējdarbībai Latvijā ir anticiklisks raksturs. Salīdzinot ar cilvēkiem, kam ir nodomi uzsākt uzņēmējdarbību, mazāk cilvēku reāli iesaistās agrīnās stadijas uzņēmējdarbībā. Dzimums, vecums un personības pazīmes, it īpaši, uzņēmējdarbības prasmju pašnovērtējums ir vieni no galvenajiem faktoriem, kas nosāka lēmumu kļūt par agrīnās stadijas uzņēmēju. Hipotēze par ietekmējošo faktoru nozīmes mainīgumu dažādās biznesa cikla fāzēs arī ir daļēji apstiprināta.

Atslēgvārdi: *Uzņēmējdarbība, agrīnās stadijas uzņēmēji, biznesa cikls*

DARBASPĒKA PIEDĀVĀJUMA ANALĪZES TEORĒTISKAIS UN EMPĪRISKAIS IETVARIS

THEORETICAL AND EMPIRICAL FRAMEWORK FOR ANALYSIS OF THE LABOUR SUPPLY

Anna Pļuta

Latvijas Universitāte

E-pasta adrese: anna.pluta@inbox.lv

Šis ziņojums ir promocijas darba “Latvijas darbaspēka piedāvājuma modelēšana ar EUROMOD mikrosimulācijām” sadaļa. Darba vispārējais mērķis ir analizēt darbaspēka piedāvājumu Latvijā un novērtēt sociālekonomisko reformu ietekmi uz darbaspēka piedāvājuma izmaiņām.

Ziņojumā tiek prezentēta zinātniskās literatūras analīze, salīdzinot dažādu autoru viedokļus par likumsakarībām, kuras pastāv starp nodokļu un pabalstu sistēmu, stimuliem strādāt un darbaspēka piedāvājumu. Veikta esošās situācijas analīze: tiek apskatīti līdz šim veiktie un publiski pieejamie pētījumi par jautājumiem, saistītiem ar nodokļu sistēmas ietekmi uz stimuliem strādāt un darbaspēka piedāvājumu (gan Latvijas, gan ārvalstu, tostarp starptautisko organizāciju vai individuālu pētnieku publicētie pētījumi).

Īpaši tiek izskatīta darba piedāvājuma strukturālās modelēšanas un derīguma funkcijas pieeja, kur analīze tiek balstīta uz neoklasisko patērētāju pieprasījuma teoriju: izejot no kopējā dotajā periodā pieejamā stundu skaita, stundas algas likmes un rīcībā esošiem ienākumiem, kas nav saistīti ar darbu dotajā periodā, indivīds izvēlas apmaksātam darbam veltīto stundu skaitu tā, maksimizētu no brīvā laika un patēriņa gūto derīgumu.

Šāda zinātniskās literatūras un empīrisko pētījumu analīze ļaus turpmāk izvēlēties piemērotu un pamatotu pieeju Latvijas darbaspēka piedāvājuma modelēšanai promocijas darba ietvaros, bet promocijas darba rezultāti ļaus izdarīt secinājumus par nodokļu un pabalstu ietekmi uz Latvijas darbaspēka piedāvājuma izmaiņām, un ļaus noteikt, kādas sociālekonomiskās reformas jāveic, lai palielinātu nodarbinātības līmeni valstī.

Atslēgvārdi: *Darbaspēka piedāvājums, darbaspēka piedāvājuma modelēšanas pieejas, stimuli strādāt, sociālekonomiskās reformas, nodokļu un pabalstu sistēma.*

ALGU UN NODARBINĀTĪBU IETEKMĒJOŠIE FAKTORI LATVIJĀ: HEKMANA MODEĻA REZULTĀTI

FACTORS DETERMINING WAGE AND EMPLOYMENT IN LATVIA: HECKMAN MODEL RESULTS

Kārlis Vilerts

Latvijas Universitāte

E-pasta adrese: Karlis.Vilerts@bank.lv

Zinātniskajā literatūrā algu un nodarbinātības funkciju novērtējums, izmantojot Hekmana un Mincera modeli, ir pieejams vairumam attīstīto valstu, tomēr Latvijas gadījumā aktuāli novērtējumi ir maz, turklāt pieejami tikai atsevišķiem pirmskrīzes gadiem. Pētījumā izmantojot 2006-2012. gada EU-SILC mikrodatu, tika veikta algu un nodarbinātību ietekmējošo faktoru analīze Latvijas gadījumam. Pētījumā secināts, ka personas algu ietekmē ne tikai viņa cilvēkkapitāla mainīgie kā darba pieredze un izglītība, bet arī dzimums, pilsonība, veselības stāvoklis, dzīvesvietas reģions un uzņēmuma lielums. Savukārt nodarbinātību ietekmē vecums, izglītība, dzimums, pilsonība, veselības stāvoklis, tas vai persona ir precējies(-usies), citu mājsaimniecības pārstāvju ienākumi, kā arī bērnu un gados vecu personu skaits mājsaimniecībā.

Gan algu, gan nodarbinātības funkcijās koeficienti statistiski nozīmīgi atšķirušies dzimumu starpā. Piemēram, sievietēm katrs izglītojoties pavadītais gads veicina algas pieaugumu par aptuveni 9%-11%, savukārt vīriešiem par 6%-7%. Nodarbinātības funkcijā sieviešu nodarbinātības varbūtība statistiski nozīmīgi samazinās, ja mājsaimniecībā ir mazi bērni, savukārt tādos pašos apstākļos vīriešu nodarbinātības varbūtība statistiski nozīmīgi pieaug. Rezultāti liecina, ka izglītībai ir būtiska nozīme uz nodarbinātību un katrs izglītojoties pavadītais gads ceļ nodarbinātības varbūtību par 20% sievietēm un 11% vīriešiem.

Zinātniskajā literatūrā mēdz uzsvērt, ka algu funkcijas analīzes rezultāti jāinterpretē ar piesardzību, jo ne vienmēr tie var tikt attiecināti uz sabiedrību kopumā. Tā kā regresijas atkarīgais mainīgais, alga, ir pieejama tikai tad, ja indivīds ir nodarbināts, iegūtie rezultāti ir attiecināmi tikai uz nodarbināto kopu, nevis uz sabiedrību kopumā. Lai šo problēmu novērstu, papildus algas funkcijas standarta (Mincera) specifikācijai, izmantots arī Hekmana modelis, kurš sniedz ne tikai nenobīdītus algas funkcijas koeficientus, bet arī probit modeļa koeficientus nodarbinātības varbūtības analīzē.

Atslēgvārdi: *Algas funkcija, nodarbinātības varbūtība, Mincera modelis, Hekmana modelis*